

Валентина В. Хамовић¹

Учитељски факултет, Универзитет у Београду

Оригинални
научни рад

Између басне и билдунісромана – Тајна кокошке Лепосаве и Балада о сиромаштву Милована Данојлића

Резиме: Овај рад има за циљ да понуди нова читања Данојлићевих дела Тајна кокошке Лепосаве и Балада о сиромаштву. Иако је Данојлић конјинуирано ирисуиан иоследњих шест деценија у српској књижевности и ирегда је његов оиус сачињен од најразличитијих књижевних дела и намењен широком узрасном расіону читалаца, занимљиво је да іа у іроірамима виших разреда основне школе, іа и средње школе – нема. Та је околности несхваілиіва сіоіа шііо је кључна ііема унуіар његове лирске ірозе у вези са феноменом ііеіодної одрасіања и узілобљавања младоі човека у социјални коніекст, са свим ііраумама које ііакав иницијацијски іроцес іодразумева. Ауіорова намера је да овим делима наіласи инііелектуалне и духовне развојне линије младоі човека, који ће іроіи мноіе усіоне и іадове у васіиіању и образовању своје личности. У алеіоријској слици светиа іриче Тајна кокошке Лепосаве, као и у роману Балада о сиромаштву, іоііврћује се нови коніеіт іірадиционалноі романа о образовању у коме се „духовни развој јунака іриказује іуііем учења и живоіної искуствa, и іраііи од деііињствa до доба кад њеіова личности досііііне одрећену сіосодности да исіуњава моралне захііеве ірема себи и друіііву.“ Као ііаква, ова іроза се може смайраііи драіоценим ірилоіом унуіар школскоі сисііема, нарочіііо уколико имамо на уму сензибилиіеті модерних іенераціја.

Кључне речи: Данојлић, басна, алеіорија, одрасіање, иницијација, образовање, васіиіање, билдунісроман.

Песник, романијер, есејиста и преводилац Милован Данојлић ушао је у школску лектуру пре, готово, шездесет година. У уџбеницима нижих разреда основне школе програ-

мом су предвиђене за обраду две његове песме – „Љубавна песма“ у трећем и „Трешња у цвету“ у четвртном разреду,² а у домену домаће лектуре налази се шири избор из поезије овог ау-

¹ valentina.hamovic@ufbg.ac.rs

² Уп. NP, 2005; NP, 2006.

Copyright © 2017 by the authors, licensee [Teacher Education Faculty](#) University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

тора.³ Иако је Данојлић континуирано присутан последњих шест деценија у српској књижевности и његов опус је сачињен од најразличитијих књижевних дела и намењен широком узрасном распону читалаца, занимљиво је да га у програмима виших разреда основне школе, па и средње школе – нема. Та је околност несхватљива јер је кључна тема унутар његове лирске прозе у вези са феноменом тегобног одрастања и узглобљавања младог човека у социјални контекст, са свим траумама које такав иницијацијски процес подразумева. Ова лирска проза, такође, логични је и, готово, органски продужетак онога што је Данојлић називао *наивном њесмом*, односно унутар ње се могу распознавати фине линије и преливи између његове књижевности за децу и оне намењене одраслима. Овај рад има за циљ да понуди наставницима могућност да унутар изборне лектире уврсте и два дела која су репрезентативни примери Данојлићевог занимања за младог човека у тренутку његовог менталног и социјалног оформљења – алегоријску причу *Тајна кокошке Лейосаве* и роман *Балада о сиромаштву*.

Почевши од прве песничке збирке *Како сјавају њрамваји* (1959), преко знамените *Родне године* (1972) до *Песама за врло њамејну децу* (1994) и најновијих *Велика њијаца* (2006) и *Куда иду корњаче* (2016), Данојлић је прошао динамичну песничку еволуцију у којој се огледају врло специфични тематско-хронолошки аспекти његове целокупне књижевности. Најважнији међу њима односе се на тематско-мотивске целине које се појављују као везивно ткиво између његове дечје поезије и књижевности у целини, и који се показују као непрестано и интензивно трагање за *сојсјивом*. Откривање сопственог идентитета у контексту „другости“ или „другојачности“, које је у првој Данојлићевој збирци „за одрасле“ (*Урођенички њсалми*, 1957) зазвучало болно и отрежњујуће, показало се као

³ О интерпретацији ових песама види у: Hamović, 2009: 368–375.

главни смер и његове дечје поезије, са разумљивом променом интонације. Мотиви града и урбаних облика живота (улице, трамваји, тролејбуси, занатске радње, ноћни фењери, ветрови и рекламе, вишеспратнице, градске тржнице), подржани инфантилном свешћу, дати су из перспективе дошљака, дечака пристиглог из села чија се емпатија спретно скрила у сликама урбаних пејзажа. Стога се већ прва збирка *Како сјавају њрамваји* сагледава у светлу свеукупног положаја младог песника обележеног *урођеничњивом*, око чијег ће се осећања *завичајности* исплести један озбиљан и вишеслојан књижевни опус.⁴ У потоњој Данојлићевој поезији за децу, нарочито у збирци *Родна година*, продубљено је оно што је у претходним тек било назначено. У њој је начињен коренити прелаз, о чијем је узроку говорио сам аутор: „У *Трамвајима* један сеоски дечак открива град: у *Родној години* тај се дечак враћа селу, природи, свом почетку“ (Danović, 1975: 488). Повратак природи и сопственом „почетку“ разумева се као централни моменат целокупне Данојлићеве поетике.

Неке од кључних, поменутих, поетичких претпоставки могу се распознати и у Данојлићевој прози. У серији романа са темом о дечаштву и завичају (*Змијин свлак*, *Година њролази кроз*

⁴ Завршни роман Данојлићеве серије романа о детињству, *Добро јесте живејти* (2010), показује специфичну линију кретања његове наивне поезије и прозе. Она се огледа у сасвим специфичном положају песничког и прозног субјекта унутар овог система; са мало слободе, може се рећи да је песнички субјект збирке *Како сјавају њрамваји* почео управо тамо где је приповедач романа *Добро јесте живејти* стао, као што се може рећи да је приповедач прозе *Змијин свлак* почео тамо где је стигао лирски субјект у збирци *Родна година*. У овој чињеници се огледају врло специфични тематско-хронолошки аспекти Данојлићеве књижевности. Испреплетени тематским језгром које се формира око опозитног јединства село–град, ови напоредни књижевни светови показују се као цикличне структуре са непрестаним међусобним приближавањем и препознавањем, независно од хронолошког устројства, што је поуздани доказ њиховог снажног и аутентичног јединства.

авлију, Месіо рођења, Ослободиоци и издајници, Балада о сиромаштву, Пустоловина или исјовесті у два іласа, Учење језика, Прича о ірійо-ведачу, Добро јестіе живейи) појављују се готово идентичне слике, мотиви и интонације, које смо могли да разазнамо као усредсређени тематско-мотивски корпус и у Данојлићевој дечјој поезији. Занимљиво је, међутим, да се, за разлику од поменутих романа, директна и формална веза између прозног и песничког дечјег/наивног израза може повући само у контексту једне Данојлићеве приповетке – *Тајна кокошке Лепосаве* (1979). Посежући, наиме, за (својом) познатом формулом – *іесма за іамейіну децу* – Данојлић је у поднаслову поменуте приповетке показао коме ју је наменио, управо користећи аналогну синтагму – *ірича за іамейіну децу*. У том смислу, прича о кокошки Лепосави наћи ће се сасвим усамљена на специфичној размеђи између дечје песме и лирског приповедања о детињству, носећи у себи препознатљив образац наивног мишљења и транспоноване елементе биографијума.

Алегорија о одрастању

Строго гледано, прича *Тајна кокошке Лепосаве* могла би се одредити као *ірича о животињима*, најпре по „анимистичком поимању природе“, које је сасвим блиско свету детињства.⁵ С друге стране, по начину на који је животиња употребљена у овој приповести, превасходно као *суйсійіиуіи људској каракіера*, она се може третирати и као модерна басна, тим пре што је то прича са наглашеном алегоријском подлогом,

5 Ново Вуковић указује на блиске везе између света детињства и света животиња, посматрајући тај однос кроз специфичну психолошку позицију детета: „Деца, изгледа, имају моћ да испод површине свих разноврсних поступака интуитивно наслуће животињу, да је пронађу и осјете као блиско и драго створење“ (Vuković, 1996: 294). У том смислу се и може разумети популаран и нашироко распрострањен модел анималистичке прозе у европској и српској књижевности.

у којој се позиционирају, дискретно постављена, дидактична приповедачева „наравоученија“. Приповедни оквир, међутим, показује одступање од традиционалног модела басне у многим сегментима. Најпре, у карактеризацији јунакиње – кокошке Лепосаве, чија се природа открива у вишеслојној психолошкој нијансираности, на супрот подразумеваној једностраној и амблематичној вези између доминантне карактерне црте људи и устаљене особине животиња. Већ у уводној реченици приче наговештава се њен изузетан карактер: „Кокошка Лепосава није била као друге кокошке.“⁶ Типски образац поменуте животиње огледао би се у особини супротној од наведене, односно у њеној укалупљености у препознатљиви оквир створења које „не краси нарочита памет“, што приповедач додатно подупире и мишљењем „ауторитета“ („Брем љубазно вели да нису особито надарена створења“). Лепосава ће се од своје околине разликовати у низу особина: насупрот „великој страшљивости“, склоности ка „торокању и оговарању“, слепој послушности и нагонским егзистенцијалним потребама својих другарица, она поседује проицљивост, одлучност, храброст, што је нагони на осамљивање и дубоко промишљање.

Али Данојлић је даје у још продубљенијем психолошком светлу: упркос наглашеном особешаштву, које би подразумевало Лепосавину конфликтну позицију унутар своје заједнице, она се, споља, врло савесно и предано укључује у њен живот. Њена природа, дакле, није ишла против очекиваних, колективних оквира понашања – напротив, њена кокошја мисија огледала се у тачном, ревномном и квалитетном обављању својих обавеза: свакога дана на своме леглу остављала је крупна, бела и тешка јаја (за које су се купци на пијацама највише, и без погодбе, интересовали); прва се насађивала на своје гнездо, откуда је редовно изводила лепе и напредне пилиће; своје потомке је лепо подизала и вас-

6 Сви цитати преузети су из: Danojlić, 1980.

питавала, чувала их од птица грабљивица, често ризикујући свој живот. Њена проицљивост, међутим, довела ју је до граничне тачке њеног осећања за живот, освешћењем које кокошке не познају – схватила је да су домаће животиње, нарочито „оне ситне“, стално у стању „излуђујуће неизвесности“, јер су њихови животи препуштени на милост и немилост господару. По правилу, најтежи тренуци у њеном „иначе мирном и спокојном животу“ били су везани за понижавајуће и страхотно бежање по авлији пред потером коју је изазвао домаћин када му у кућу „бане“ незван гост, што је Лепосаву неизоставно наводило на закључку „о краткоћи кокошјег живота, и о људској незахвалности, алавости и превртљивости“.

Осим продубљеније психолошке структуре јунака ове приче, одступање од традиционалног обрасца у вези је и са самим сижеом басне, који је, најчешће, сачињен по моделу „једноепизодичне приче засноване на једној идеји“ (RKT, 1992: 79). Наративна разубијеност Данојлићеве приповести, упркос својој сажетости, потири и ту „задатост“, и указује на напоредо одвијање неколико сижејних линија. Прва је у вези са уводном карактеризацијом Лепосаве, као и са свим илустративним згодама (особењаштво, положај унутар своје заједнице, однос домаћина према њој, сналажљивост у различитим ситуацијама). У њу се може укључити и она линија која води ка сложенијим симболичким слојевима – кокошкино самоосвешћење у вези са устројеношћу света, људским лицемерјем, те њеном одлуком да се одупре таквом поретку. Крајњи сижејни ток чини епизода о Лепосавиној десетогодишњој трпељивој и тајној акцији: у време летњих жетви, када домаћини нису у кући, она је одлазила на вишенедељно добровољно изгнанство у „шипраг подно ливаде“, где је из гнезда сачињеног од траве и лишћа изводила једно једино пиле, увек са истом намером – да изведе бар једно младунче које ће живети поносито и слободно, које неће страховати од превртљивих људи нити страдати „лудо и безразложно“. Њена дугогодишња упор-

на авантура окончавала се наредним, бекством на „три-четири недеље“, јер се идеја о слободном животу завршавала неславно – оно тајно излежено пиле би се, упркос мајчиној жељи да остане само и слободно, након извесног времена појављивало у сеоском дворишту, показујући да је „више волело уредну исхрану и топал квартир од слатке, али опасне шумске слободе“. Са сваким наредним суочењем са парадоксалном кокошјом природом („Глупо пиле! Није схватало зашто га је мајка у шуми оставила. Онако жутокљуном, она му то није могла објаснити.“), у Лепосави су стасавали одлучност и уверење да у свом подухвату мора да истраје, јер „живот има смисла само онда када се за нешто боримо“.

Оно што се у традиционалној басни, експлицитно или имплицитно, изводи као поука, објављује се као њена завршна поента, закључак проистекао као опште искуство које се намеће својим „сталним понављањем“ у одређеним околностима (RKT, 1992: 79). У Данојлићеве приче дидактични пасаж се појављују дуж читаве приповести и карактеристични су по томе што изричу дубоко личне ставове. Већ у самом „трактату“ о положају домаћих животиња крије се аутобиографски моменат из ауторовог, сасвим приватног, уверења које га је определило за вегетаријански начин живота („Положај домаћих животиња тежак је и жалостан. Припитомљене, оне су одустале од својих најдубљих права и тежњи. А шта су, у замену, добиле? Бесплатну храну, чист смештај; неке, још, и здравствену заштиту. На ту пажњу оне узвраћају млеком, вуном, јајима, радом у пољу, ђубривом. Све би то било у реду, да их, повремено, изнебуха, и по њиховом суду подло, не хватају и убијају.“). Такође, дидактичност у овој причи заснована је на аналогном, дечачком искуству, што се поткрада у самом психолошком портрету кокошке: већ по издвојености кокошке из њене запарложене средине и поседовању изузетних особина. може се повући веза са јунаком његове аутобиографске прозе о детињству. Дечакова изразита инди-

видуација у тим романима одвијаће се у истоветном смеру – ка наглашеној потреби за слободом, самосталношћу, у нагону за луталаштвом и упознавањем нових средина („Лепосава сања о лепом, охолом, црвенорепом горском петлићу, који с пропланака, кукурекањем, објављује освит дана, шета куд му се хоће, ноћива где му прија, храни се рибизлама, пије воду с лишћа, а пријатељује с фазанима, тетребима, јаребицама и дружељубивим зечевима“ – ова химна природи и апсолутној слободи готово да је идентична финалу Данојлићевог романа *Година йролази кроз авлију* и визији Великог Скитача). У самоизграђеном уверењу јунака ових романа о себи као појединцу „изузетном међу душама и створењима“ открива се и његово породично искуство, које се може мерити управо оним елементима који су у функцији кокошкиног портрета – само из дубоко личног искуства могла је проистећи карактеризација њеног невољног али ревносног извршавања задатака: „У извршавању обавеза према домаћинству трудила се да у свему буде тачна. Ко вреди више од других, ваља најпре да покаже како може све што и други могу. Ако не можеш све што остали могу, слабо ће ти се рачунати оно једно, што само ти знаш.“⁷ Свест о себи уграђена је у шири план, са којег се чини отклон ка просторима унутрашње слободе. Зато се крајња поука ове приче доживљава као препознатљив модел Данојлићевог свеprisутног животног става: „Живот има смисла само онда кад се за нешто боримо; слобода живи од упорности оних којима је потребна. Имало је, немало, ваља је непрестано држати на уму.“

7 Ова поучна констатација упућена младим читаоцима показује се као најдубље унутарње осећање, проистекло из сопственог живота: „Живети на селу, а бити искључен из редовних сељачких послова, и мени самом дође ружно и скаречно [...]. Богме сам се налуњао по ливадама и наседео по хладовинама крај пута. Док скупљам потпалу за шпорет, испуњава ме здрав осећај исправности и укључености у поредак [...]. Спремно крећем онамо куд ме упуте; трчим, скупљам, доносим, односим...“ (Данојлић, 1996: 45).

Овако гледана, прича о кокошки Лепосави може се разумети као алегорија о одрастању и сазревању заснована на Данојлићевим „сликама из приватног живота“. На предачком искуству традиционалне басне овде се завршне поенте обликују мимо општих знања, као наглашено личне поруке послате *йамејној деци*: гајити сопствену индивидуалност на фону заједништва, проширивати своје духовне хоризонте, суверено бранити независност и слободу, и уградити те врлине и у своје будуће поступке.

Роман о школовању душе

По карактеристичном, данојлићевском, осећању за развој, образовање и васпитање младе душе, врло блиску везу са причом *Тајна кокошке Лепосаве* остварује и роман *Балада о сиромаштву*. Могуће сродности су бројне: усредсређеност на базично формирање мишљења о свету („први кораци ка именовану бића и ствари“ (Данојлић, 2000: 6)), раздвајање митског од историјског времена („раздобље између рођења и освешћења иде у предисторију врсте; рано детињство траје најмање хиљаду година“ (Данојлић, 2000: 6)), сугестивност пантеистичког доживљаја природе, сензибилитет јунака отвореног за утиске („све већ знаш, али не умеш да кажеш“ (Данојлић, 2000: 7)). Већ у самој сугестији приповедача да ће нам испричати онеобичену повест „о школовању душе“ („ово није прича о освајању знања, ово је повест о школовању душе“) активира се она карактеристична, башларовска поетика аниме (у Данојлићевом кључу – поетика „дрхтаја и прожимања“), што се, у контексту критичког духа претходно навођене приче, доживљава као повратак инфантилном принципу.

Радњу романа *обележава* приказивање школовања главног јунака (у роману ће бити једноставно именован као Дечак) – нижег (основна школа) и вишег (гимназија). Полазак у школу

гранични је догађај за њега, јер то није само пут ка образовању, већ је улазак у сасвим нови, посебан свет. Онако како је кокошка Лепосава осећала нарастање кућног простора, кретањем од његовог најужег круга (авлија, амбари, штале, баште, ћерам) ка ширим (воћњак, јаруга, шипраг на дну ливаде), тако се, готово ритуално, успоставља веза и са школским простором. То нам посведочује Дечаково напореда самеравање школе и куће („Мало је дворишта која имају две капије, а школа их има три...“ (Данојлић, 2000: 7)), а још и више његово посвећено и предано бављење „феноменологијом простора“: Дечак нам детаљно описује изглед зграде: „Школа је највећа зграда у селу, што је природно: најважнија је, па је ред да буде највећа“ (Данојлић, 2000: 11), школске ограде и дворишта, учионице, илустрација на зидовима, изглед табле и кредâ, школских ормара, школских предмета и наставника у доцнијој школи и тако даље. Ступање у школске оквире подразумева прелазак из „дивљег“ у стање реда и система, што ће нарочито бити изражено Дечаковим преласком у гимназију. Прелазак са нижег на више школовање показао се као двоструки гранични моменат: није то био само прелазак из незнања у знање, већ и прелазак из села у град (из *нашуре* у *културу*), из једног облика живота у сасвим други. По начину на који се спрема за свој први школски дан, по нестрпљењу и ишчекивању, нарочито по посвећивању свом физичком изгледу (детаљно „рибање“ и купање у кориту, шишање маказама за овце, облачење новог сукненог одела), тај прелазак личи на обредну радњу, иницијацијско увођење у „вишу“ логику постојања.

Међутим, већ при првом сусрету са варошком школом (први школски дан обележен је готово гротескном неуклопљеношћу ђака-сељачића у урбани миље – неадекватно одело по сунчаном дану и свечарско расположење Дечака указали су се као тешко бреме поред надмене лежерности градских ђака) наговештен је неспоразум између Дечака и околине („Искора-

чујеш из простора који ти је додељен рођењем, и то је прекршај“ (Данојлић, 2000: 88)). Испрва је жеђ за знањима толико јака да се спољашње тешкоће (километарско пешачење, временске непогоде, недостатак одеће и обуће, скромна исхрана) и социјални јаз савлађују беспоговорно и савесно. Школа је, по његовом најдубљем уверењу, својеврсно *свейилишије*, храм знања у коме се „упознајеш са целином људске пустиловине у историји“ (Данојлић, 2000: 108), вештачки издвојени простор који се отискује од текућег времена тако што се урања у пределе чисте апстракције. Из таквог погледа произлази и однос сељака према школи: доживљавајући је као место некорисне и несврсисходне делатности, која одвлачи децу од смисленог рада на њиви, школа је схваћена као непотребни и аутодеструктивни прогрес. У том смислу и Дечакова породица (упркос напредном ставу у односу на сеоско окружење) непријатељски осматра сваки његов сувишан покрет (код куће се не сме читати ништа што није у директној вези са наставом), што додатно мотивише његову посвећеност књижи, његов тајни подухват у коме се концентришу снажне сазнајне виталистичке силе.

Али тињајуће класне разлике (иронијски уклопљене у идеју социјалистичког друштва једнаких и равноправних) кулминирале су епизодом о једнодневном путовању провинцијских гимназијалаца на Авалу и учиниле су да Дечак почиње све наглашеније да се изглобљава из задатог реда и система. Парадоксално, томе је допринела његова јака жеља да управо не испада из тога оквира (попут оног жутокљуног Лепосавиног пилета): пожелевши да по сваку цену крене са разредом на екскурзију пут Београда (прихватајући, притом, понижавајуће решење своје мајке, која му, у недостатку бољег, даје свој *женски* капут), он је желео да сачува интегритет свога одељења, да не омаловажи труд наставника и да не нарушава правила понашања. Но како је мајчин план, пред грубим и подругливим погледима школских другара, убрзо пропао, Дечаку

није преостало ништа друго до да свој социјални пораз претвори у сопствени подвиг, побеђујући рањени его и суочавајући се са њим: „Знаш да си мали и слаб, нико и ништа, нека, нек то остане у теби; упоље, песнице, и зубе, колена и лактове, пете, рамена, све, чиме можеш да се одупреш [...] Хватај се за оно што је одбачено, напуштено, држи се споредности, то су ти природна савезништва. Уздигни се до непобедиве искренности, пред њом су немоћни, од ње беже као мушице, искреност их ужасава [...] Достигни висину на којој се мука преокреће у радост, а страх у смех“ (Danojlić, 2000: 179).

Освајајући од тога момента неку врсту узвишеног презира ка друштвеним конвенцијама и нормираном систему вредности, јунак романа, чини се, сасвим нагло одраста: ушавши у тајне животног механизма, кроз патњу и понижење који су болно преокренули његов дотадашњи свет, он проналази свој начин да превазиђе тај унутарњи лом. Помиривши у себи нагоне за учењем (чију је узвишеност скрнавила социјална заједница – и домаћа и школска) и своје првобитне просторе слободе освојене кроз бескрајно скитање (обронци, ливаде, потоци, прилажење кући из различитих углова), Дечак у дело спроводи сасвим нови тип сазнавања света, преплићући културу и општи поредак са својим непосредним чулним срастањем с природом. Тај изум се реализује истовременим *чишћањем и хоудањем*, и нуди сасвим нову перспективу:

Овакав начин читања је вишеструко плодордан, пошто одржава и духовну и телесну будност на изузетној висини: мораш мислити о ономе што читаш, и у исти мах пазити куда ногом стајеш, изложен дотицању и струјању сваковрних сећања и утисака. То је, такорећи, један чудесан опит свепрожимања у којем, под високим напоном, учествују сва чула. Човек који чита у ходу отворен је према веома различитим духовним и чулним искуствима, он носи свет, и ношен је светом, као риба речном матицом... (Danojlić, 2000: 179).

Препуштајући се својим уздрхталим читалачким ходањима, Дечак одржава живу везу са својим непосредним окружењем, уједначавајући у њему своја духовна и чулна искуства. Изводећи на тај начин своја „пробна бекства“, најпре изнутра, кидајући постепено везе са местом рођења, Дечак се све више припрема за пут траговима које је кокошка Лепосава упорно покушавала да предочи тек излеглом пилету. У Данојлићевом свету, дакле, бекства из задатих оквира, путовања, срастања са природом, ослушкивања онога што он назива „вечитим збивањем“ – права су мера обликовања и школовања душе.

*

Чини се да је ауторова намера била да овим романом нагласи интелектуалне и духовне развојне линије младог човека, који ће проћи многе успоне и падове у васпитању и образовању своје личности. Међутим, појава два наредна романа, објављена у кратком временском размаку, *Књија о њријоведачу* и *Добро јестје живейи*, сведочи да се ауторова замисао о завичајној хроници временом све више уобличавала у структуру својеврсног билдунісромана. Генеза таквог концепта могла се назрети у алегоријској слици света приче *Тајна кокошке Лепосаве*, да би се, потом, серија романа о дечаштву потврдила као нови концепт традиционалног романа о образовању у коме се „духовни развој јунака приказује путем учења и животног искуства, и прати од детињства до доба кад његова личност достигне одређену способност да испуњава моралне захтеве према себи и друштву“ (RKT, 1992: 716). Као таква, ова проза се може сматрати драгоценим прилогом унутар школског система, нарочито уколико имамо на уму сензибилитет модерних генерација.

Извори и литература

- Danojlić, M. (1957). *Kako spavaju tramvaji*. Zagreb: Lykos.
- Danojlić, M. (1972). *Rodna godina*. Beograd: BIGZ.
- Danojlić, M. (1979). *Tajna kokoške Leposave: priča za pametnu decu*. Beograd: M. Danojlić.
- Danojlić, M. (1994). *Godina prolazi kroz avliju*. Beograd: SKZ.
- Danojlić, M. (1994). *Pesme za vrlo pametnu decu*. Beograd: Prosveta.
- Danojlić, M. (1996). *Mesto rođenja*. Beograd: Filip Višnjić.
- Danojlić, M. (2000). *Balada o siromaštvu*. Beograd – Vrbas: Filip Višnjić – Vitalova književna fondacija.
- Danojlić, M. (2004). *Naivna pesma: ogledi i zapisi o dečjoj književnosti*. Beograd: ZZUNS.
- Danojlić, M. (2009). *Priča o pripovedaču*. Novi Sad: Matica srpska.
- Danojlić, M. (2010). *Dobro jeste živeti*. Beograd: Albatros.
- Hamović, V. (2009). Jedan književni preobražaj – prilog proučavanju poezije Milovana Danojlića u nižim razredima osnovne škole. *Inovacije u osnovnoškolskom obrazovanju – vrednovanje* (368–375). Beograd: Učiteljski fakultet.
- NP (2005). *Pravilnik o nastavnom planu i programu za prvi, drugi, treći i četvrti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja i nastavnom programu za treći razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja*. Prosvetni glasnik, 2–9.
- NP (2006). *Pravilnik o nastavnom programu za četvrti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja*. Prosvetni glasnik, 4–13.
- RKT (1992). *Rečnik književnih termina*. Beograd: Nolit.
- Vuković, N. (1996). *Uvod u književnost za djecu i omladinu*. Podgorica: Unireks.

Summary

*The aim of this paper is to offer new readings of Danojlić's works *The Secret of Leposava the Hen* and *The Ballade of Poverty*. Despite the fact that Danojlić has been present in the last six decades of the Serbian literature, that his opus comprises various literary forms, and his readership includes the readers of different age groups, it is interesting that this author is not included in the curricula for both the higher primary school grades of elementary school and the high school curricula. The latter fact is beyond comprehension, given that the central theme of his lyrical prose is the phenomenon of difficult growing up of young people and the process of finding their place in the social context, along with all traumas that this rite of initiation involves. The author's intention was to emphasise in his works the intellectual and spiritual development of young people who are bound to go through many ups and downs in the process of building up their personality. The allegorical images of the world presented in the story *The Secret of Leposava the Hen* and in the novel *The Ballade of Poverty* confirm the new concept of the traditional novel on education which "presents the spiritual development of the main characters through learning and life experience, from childhood until the age when their personality is capable of fulfilling moral obligations towards themselves and the society". This prose is a valuable contribution to the school system, especially with regard to the sensibility of modern generations.*

Keywords: Danojlić, fable, allegory, growing up, initiation, education, upbringing, Bildungsroman.